

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
1. Przedmiot, zakres, cele, hipotezy oraz pytania i zadania badawcze pracy	9
2. Uzasadnienie podjęcia tematu	13
3. Metody badań i odniesienia do źródeł danych empirycznych	15
4. Struktura monografii	18
 Rozdział 1. Teoretyczne podstawy koncepcji klastrów	23
1.1. Klastry jako nowe struktury gospodarcze	23
1.1.1. Definicje i cechy charakterystyczne klastrów	23
1.1.2. Klastry jako forma współpracy sieciowej	28
1.1.3. Klastry jako element gospodarki regionu	30
1.1.4. Koopetycja, czyli jednoczesna konkurencja i kooperacja w klastrach	35
1.1.5. Klasyfikacje klastrów	38
1.1.6. Cykl życia klastrów	42
1.1.7. Determinanty efektywnego funkcjonowania klastrów	44
1.1.8. Metody identyfikowania klastrów oraz oceny ich funkcjonowania	45
1.2. Źródła koncepcji klastra w naukach ekonomicznych	50
1.2.1. Koncepcja marshallowskiego dystryktu przemysłowego oraz korzyści aglomeracji	51
1.2.2. Klasyczne teorie lokalizacji	55
1.2.3. Teoria biegunów wzrostu F. Perroux	60
1.2.4. Teoria bazy ekonomicznej	64
1.2.5. Nowa teoria wzrostu	66
1.2.6. Nowa geografia ekonomiczna	67
1.2.7. Nowa ekonomia instytucjonalna	69
1.2.8. Model diamentu przewag konkurencyjnych M.E. Portera	72
1.3. Krytyczne podejście do koncepcji klastrów	74
1.4. Wpływ klastrów na konkurencyjność gospodarki	76
1.4.1. Istota koncepcji konkurencyjności	76
1.4.2. Wpływ klastrów na konkurencyjność w ujęciu mikroekonomicznym ...	78
1.4.3. Wpływ klastrów na konkurencyjność w ujęciu mezoekonomicznym	79
1.4.4. Wpływ klastrów na konkurencyjność w ujęciu makroekonomicznym ...	83

1.4.5. Zagrożenia związane z rozwojem klastrów	84
1.5. Internacjonalizacja jako nowy etap rozwoju klastrów	85
1.5.1. Znaczenie globalizacji dla funkcjonowania klastrów	85
1.5.2. Formy internacjonalizacji podmiotów funkcjonujących w ramach klastrów	88
1.5.3. Wpływ internacjonalizacji klastrów na ekspansję zagraniczną przedsiębiorstw	91
1.5.4. Klastry jako czynnik zwiększający atrakcyjność inwestycyjną lokalizacji dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych	92
Rozdział 2. Klastry jako element procesów i systemów innowacyjnych w gospodarce	99
2.1. Innowacje oraz procesy i systemy innowacji w gospodarce w świetle koncepcji klastrów	99
2.1.1. Definicja, typy i znaczenie innowacji	99
2.1.2. Koncepcja klastrów na tle ewolucji modeli procesów innowacyjnych	104
2.1.3. Systemy innowacji w gospodarce	109
2.1.4. Rola klastrów w procesie tworzenia i rozprzestrzeniania wiedzy	113
2.1.5. Wpływ klastrów na współpracę przedsiębiorstw z podmiotami naukowymi	118
2.1.6. Instytucje wspierające komercjalizację technologii jako element klastrów	121
2.1.7. Znaczenie klastrów w realizacji popytowego podejścia do innowacji	122
2.2. Wymiar regionalny innowacji i systemów innowacji	126
2.2.1. Regionalne aspekty innowacji	126
2.2.2. Znaczenie kapitału społecznego dla procesów współpracy w regionie ...	132
2.2.3. Teoria lokalnego środowiska innowacyjnego	134
2.2.4. Koncepcja klasy kreatywnej i model „3T” R. Floridy	138
2.2.5. Klastry w kontekście koncepcji „regionów uczących się”	140
2.2.6. Klastry a regionalny system innowacji	142
2.3. Zarządzanie własnością intelektualną w klastrach	145
2.3.1. Ochrona praw własności intelektualnej w klastrze	145
2.3.2. Problem gapowicza dotyczący własności intelektualnej w klastrze	147
2.3.3. Prawa ochrony własności intelektualnej	151
2.3.4. Patenty jako podstawowe prawo ochrony własności intelektualnej oraz zasoby patentowe w klastrach	155
2.3.5. Komercjalizacja własności intelektualnej	159
2.3.6. Wykorzystywanie praw ochrony własności intelektualnej w klastrach ...	163
2.3.7. Strategie przedsiębiorstw dotyczące zarządzania własnością intelektualną	166

Rozdział 3. Rozwój klastrów a innowacyjność polskiej gospodarki	169
3.1. Analiza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki	170
3.1.1. Metody pomiaru poziomu innowacyjności gospodarki	170
3.1.2. Innowacyjność polskiej gospodarki w międzynarodowym ujęciu porównawczym	175
3.1.3. Znaczenie współpracy w działalności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw	179
3.2. Rozwój klastrów w Polsce	183
3.2.1. Bariery rozwoju klastrów w Polsce	183
3.2.2. Inicjowanie klastrów w polskich regionach	185
3.2.3. Identyfikacja inicjatyw klastrowych w branżach według klasyfikacji OECD opartej na poziomie technologicznym	188
3.2.4. Identyfikacja klastrów i potencjalnych klastrów w wybranych branżach w obszarze ICT z wykorzystaniem współczynnika lokalizacji (LQ)	191
3.3. Rozwój polskich inicjatyw klastrowych w obszarze ekoinnowacji	199
3.4. Biotechnologie jako obszar współpracy w ramach klastrów badawczych – wnioski dla Polski ze studiów przypadków	205
3.5. Działalność innowacyjna w ramach inicjatyw klastrowych w Polsce według dostępnych danych statystycznych	212
3.6. Wpływ klastrów na innowacyjność przedsiębiorstw w Polsce w świetle badań ankietowych	216
3.6.1. Metodologia przeprowadzonych badań ankietowych	216
3.6.2. Wyniki badań ankietowych koordynatorów inicjatyw klastrowych	218
3.6.3. Wyniki badań ankietowych przedsiębiorstw należących do inicjatyw klastrowych	228
3.6.4. Weryfikacja hipotezy przyjętej w pracy za pomocą analizy statystycznej wyników badań ankietowych	240
Rozdział 4. Polityka rozwoju gospodarczego oparta na klastrach	247
4.1. Wykorzystanie klastrów jako instrumentu polityki gospodarczej	248
4.2. Przesłanki dla polityki klastrowej wynikające z neokeynesowskiej i neoliberalnej doktryny ekonomicznej	252
4.3. Polityka rozwoju oparta na klastrach jako sposób wyjścia ze światowego kryzysu gospodarczego?	256
4.4. Klastry jako element współczesnej polityki innowacyjnej	259
4.5. Klastry w polityce Unii Europejskiej	261
4.5.1. Założenia unijnej polityki na rzecz wspierania rozwoju klastrów	261
4.5.2. Programy Unii Europejskiej na rzecz transgranicznej współpracy klastrów	266
4.5.3. Studium przypadku – działania Unii Europejskiej na rzecz współpracy transgranicznej klastrów w regionie Morza Bałtyckiego	270

4.6. Polityka rozwoju klastrów w Polsce	275
4.6.1. Założenia strategiczne polskiej polityki rozwoju klastrów	275
4.6.2. Instrumenty wdrażane w ramach polityki wspierania klastrów w Polsce ..	280
4.6.3. Rozwój klastrów a specjalne strefy ekonomiczne w Polsce	282
4.6.4. Rekomendacje dla przyszłej polityki klastrowej w Polsce	285
Podsumowanie i wnioski	293
1. Wyniki naukowe pracy	293
2. Dyskusja ograniczeń przeprowadzonych badań oraz perspektywy ich kontynuacji	301
Bibliografia	303
Aneks	331
Załącznik 1. Zestawienie inicjatyw klastrowych w Polsce, stan na 2012 r.	332
Załącznik 2. Najważniejsze obszary specjalizacji polskich województw według wskaźnika lokalizacji (<i>LQ</i>)	342
Załącznik 3. Studium przypadku klastra biotechnologicznego BioCapital w USA ..	349
Załącznik 4. Studium przypadku Bawarskiego Klastra Biotechnologicznego	359
Załącznik 5. Studium przypadku Klastra LifeScience Kraków	369
Załącznik 6. Wzór ankiety dla koordynatorów inicjatyw klastrowych	377
Załącznik 7. Wzór ankiety dla przedsiębiorstw będących członkami inicjatyw klastrowych	380
Załącznik 8. Działania, z których możliwe jest wspieranie projektów związanych z rozwojem klastrów w ramach regionalnych programów operacyjnych, 2007–2013	384
Spis tabel	389
Spis rysunków	391